

امامت اسلامیه افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست عمومی ارشاد و انسجام مساجد و حسینیه ها

موضوع خطابت روز جمعه و تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۱۹/ ربیع الثانی ۱۴۴۸ هـ، ق مطابق ۱۰/ میزان ۱۴۰۵ هـ، ش

استفاده نادرست از شبکه های اجتماعی، گناه بزرگ، ضیاع وقت، زیان های مالی، تباهی اخلاق و آسیب های روحی و جسمی را با همراه دارد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على سيد الأنبياء والمرسلين، نبينا محمد، وعلى آله وصحبه أجمعين، أما بعد: فقد قال الله سبحانه وتعالى: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ * وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ). (۱)

برادران مسلمان و گرامی!

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!.

امروز موضوع مهم زندگی ما، بیان خطرات استفاده نادرست از شبکه های اجتماعی؛ مانند فیس بوک، واتس اپ، تیک تاک، یوتیوب، انستاگرام و سایر رسانه ها است.

شبکه های اجتماعی به مثابه یک سلاح دو لبه است؛ سلاح دو لبه اگر به گونه درست استفاده شود، انسان را از دشمن محافظت می کند، اما اگر به گونه نادرست استفاده شود، دست صاحب خود را نیز قطع می کند. این سخن را به یاد داشته باشید که امروزه بیشتر مردم از شبکه های اجتماعی به گونه نادرست استفاده می کنند و شبکه های اجتماعی به یکی از عوامل نابودی جامعه تبدیل شده اند و به یک منبع بسیاری از فتنه ها مبدل گردیده اند.

ما علما از این منبر به شما صدا می کنیم که خود و فرزندان تان را از زیان های این وسیله تباه کننده محافظت نمایید.

امروز می خواهیم زیان های تباه کننده استفاده نادرست از شبکه های اجتماعی را با شما در میان بگذاریم:

نخست: استفاده نادرست از شبکه های اجتماعی گناه بزرگی است:

بسیار تأسف آور است که شبکه های اجتماعی برای فراهم سازی معلومات علمی و رفع نیازمندی ها به عنوان یک وسیله ایجاد شده بودند، امروزه مسلمانان از آن برای گناه، نشر فحشا، نشر دروغ ها و شایعات و سایر مفاسد استفاده می کنند.

پیش از هر چیز، ما و شما باید به این باور و عقیده داشته باشیم که الله جل جلاله بر اعمال خوب و بد ما حاضر و ناظر است و همه چیز را می بیند و مشاهده می کند و برای ثبت اعمال خوب و بد ما فرشتگانی را مقرر کرده است؛ چنان که الله جل جلاله می فرماید: (مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ). (۲)

۱- الاتفال: (۲۵)

۲- ق: (۱۸)

ترجمه: هیچ سخنی را بر زبان نمی‌آورد، مگر آنکه نزدش نگهبان آماده حضور دارد.

در آیه مبارکه دیگری آمده است: (وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ * كِرَامًا كَاتِبِينَ * يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ) (۳).

ترجمه: در حالیکه بر شما نگهبانانی مقرر شده است؛ نویسندگان بزرگوار اند، هر چه را می‌کنید میدانند.

حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنه در تفسیر این آیه {مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ} می‌فرماید: هر آنچه را که بر زبان می‌آوری، چه خیر باشد و چه شر، نوشته می‌شود؛ حتی اینکه انسان بگوید: غذا خوردم، نوشیدم، رفتم، آمدم، دیدم. و هنگامی که شام پنجشنبه فرا می‌رسد، تمام این اعمال به الله تعالی عرضه می‌شود. (۴)

همان گونه که سخنان انسان نوشته می‌شود، نوشته‌ها و مطالبی را که ما در شبکه‌های اجتماعی نشر می‌کنیم، درباره آن تبصره می‌نویسیم، شریک می‌سازیم و برای دیگران می‌فرستیم، همه در نامه اعمال ما ثبت می‌شود. برخی مردم می‌گویند: من که در شبکه‌های اجتماعی دروغ یا سخن گناه‌آلودی را ننوشته‌ام، بلکه فقط آن را شریک ساخته‌ام! اما مسلمان باید بداند که شریک ساختن یک مطلب حرام و دروغ نیز مشارکت در نشر آن است. رسول الله ﷺ فرموده‌اند: «كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ» (۵).

ترجمه: برای دروغ گو بودن انسان همین کافی است که هر آنچه را می‌شنود، بازگو کند.

همچنان هر خبری را که در فیس‌بوک، توئیتر، انستاگرام، تیک‌تاک و سایر شبکه‌های اجتماعی می‌بیند، بدون تحقیق از حقیقت آن باور می‌کند و آن را نشر می‌نماید؛ در حالی که این کار گناه بزرگی است. بر مسلمان لازم است که نخست حقیقت یک خبر را معلوم کند و سپس به آن باور نماید، و اگر خبر شر و بدی باشد، نباید آن را نشر کند؛ زیرا نشر سخنان گناه‌آلود از خصلت‌های منافقان است. الله تعالی می‌فرماید: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا). (۶)

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! اگر فاسقی خبری را برایتا آورد، در باره آن تحقیق کنید.

الله جل جلاله درباره منافقان می‌فرماید: (وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ) (۷)

ترجمه: و هرگاه خبری (شایعه) در باره امن یا خوف مسلمانان به منافقان برسد فوراً آنرا نشر می‌کنند و اگر آن شایعات را قبل از پخش نمودن به پیامبر یا به صاحبان امر (رأی) برمیگردانند، البته آنانیکه اهل فهم و درک و استنباط اند نتیجه حقیقت آن خبر را می‌یافتند.

امروزه در جوامع اسلامی، مردم در شبکه‌های اجتماعی دروغ‌ها و خبرهای جعلی را نشر می‌کنند. برخی برای خنداندن مردم داستان‌های دروغین می‌سازند، بعضی برای مشهور شدن دروغ منتشر می‌کنند و برخی دیگر برای بدنام کردن دیگران اطلاعات نادرست را پخش می‌نمایند. همچنان بعضی افراد در تیک‌تاک و سایر رسانه‌ها تحلیل‌های دروغین و داستان‌های ساختگی را به‌خاطر کسب درآمد نشر می‌کنند که همه این‌ها از سخنان گناه‌آلود به شمار می‌رود.

۳- الانفطار: (۱۰-۱۲)

۴- تفسیر ابن کثیر / دار الفکر (۲۷۰/ ۴)

۵- صحیح مسلم (۱/ ۸)

۶- الحجرات: (۶)

۷- النساء: (۸۳)

رسول الله ﷺ فرموده اند: « إِنَّ الصَّدَقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ صَدِيقًا وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ كَذَّابًا »^(۸)

ترجمه: بی گمان راست گویی به نیکی راهنمایی می کند و نیکی رهنمائی میکند به بهشت ؛ و انسان پیوسته راست می گوید تا آن که نزد الله تعالی در زمره راستگویان نوشته می شود. و دروغ به گناه و فجور راهنمایی می کند و گناه به دوزخ رهنمائی میکند؛ و انسان پیوسته دروغ می گوید تا آن که نزد الله تعالی در شمار دروغگویان نوشته می شود.

پس مسلمان باید از خود بپرسد: این سخنی که من آن را نشر می کنم، آیا حقیقت دارد؟ و اگر حقیقت هم داشته باشد، آیا نشر چنین خبری که در میان مردم نفرت و کینه ایجاد می کند، یا بی اعتمادی، اضطراب، شکست روحی و ناامیدی را در جامعه گسترش می دهد، جایز است؟

همچنان از طریق شبکه های اجتماعی غیبت مردم صورت می گیرد و به مردم توهین می شود. امروزه غیبت تنها در مجالس انجام نمی شود؛ بلکه در فیسبوک ، واتسپ، تلگرام و سایر رسانه ها نیز عیب های مردم بیان می گردد.

نشر- عکس یک انسان، بیان عیب های او، سخنان نادرست درباره خانواده او و آشکار ساختن رازهای زندگی شخصی او، و نیز نسبت دادن تهمت ها به یکدیگر از طریق شبکه های اجتماعی، بدنام ساختن افراد در جامعه و تحقیر آنان، همه از گناهان بزرگ است. الله تعالی می فرماید: (وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا ۚ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ)^(۹).

ترجمه: و برخی از شما برخی دیگر را غیبت نکند. آیا کسی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده اش را بخورد؟ به یقین که آنرا کریه و ناپسند میدانید.

رسول الله ﷺ فرموده اند: « أَتَذَرُونَ مَا الْغَيْبَةُ ». قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ « ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ ». قِيلَ أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ قَالَ « إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتَهُ »^(۱۰).

ترجمه: آیا می دانید غیبت چیست؟ صحابه کرام گفتند: الله و رسول او بهتر می دانند. پیامبر ﷺ فرمودند: غیبت آن است که درباره برادر مسلمانان چیزی بگویی که او آن را خوش ندارد. گفته شد: ای رسول الله! اگر آنچه می گویم در برادرم وجود داشته باشد، چه؟ آن حضرت فرمودند: اگر آن عیب در او باشد، تو غیبتش را کرده ای و اگر در او نباشد، به او تهمت و بهتان زده ای.

غیبت گناه بزرگی است؛ اما اگر به مسلمانی چیزی نسبت داده شود که در او وجود ندارد، این بهتان است و گناه آن بزرگ تر و سنگین تر می باشد.

الله تعالی می فرماید: (وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا)^(۱۱).

ترجمه: و کسانی که مردان و زنان مؤمن را بدون اینکه مرتکب عمل ناروا شده باشند، آزار می رسانند، به راستی که بار بهتان و گناه آشکاری را بر گردن گرفته اند.

^۸ - متفق علیه .

^۹ - الحجرات: (۱۲)

^{۱۰} - صحیح مسلم (۲۱/ ۸)

^{۱۱} - الأحزاب: (۵۸)

بنابراین نسبت دادن اتهام بی اساس به یک انسان، نشر- نوشته های دروغین، عکس ها یا ویدیوهای بدنام کننده، پایمال کردن عزت مسلمان و بستن بهتان بر او است که از بزرگ ترین گناهان به شمار می رود. امروزه شبکه های اجتماعی از غیبت، تهمت، تحقیر مسلمانان و پایمال ساختن عزت آنان پُر شده است.

همچنان در شبکه های اجتماعی نگاه کردن به نامحرمان و ایجاد روابط حرام صورت می گیرد. از طریق این رسانه ها مردان و زنان با یکدیگر سخنان فحش آلود و مربوط به زنا رد و بدل می کنند که این امور دین مسلمان را تباه می سازد و او را در گناه می اندازد. امروزه بسیاری از جوانان در شبکه های اجتماعی عکس های برهنه، فلم ها و سریال های نامناسب را مشاهده می کنند و با زنان نامحرم رابطه برقرار می نمایند؛ همچنان زنان نامحرم نیز با مردان نامحرم رابطه برقرار کرده و سخنان فحش و ناروا می گویند که همه این ها از گناهان بزرگ است. الله تعالی به مردان و زنان مؤمن چنین دستور می دهد: (قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ * وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ). (۱۲)

ترجمه: به مردان مؤمن بگو چشمان خود را از نگاه به نامحرمان بپوشند و شرمگاه خود را حفظ کنند. ، و به زنان مؤمن بگو چشمان خود را از نامحرمان بپوشند و شرمگاه خود را حفظ کنند و پاکدامنی ورزند.

پس مسلمان باید خود را از دیدن تصاویر، ویدیوها و مطالب حرام و نامناسب از طریق تلفن همراه و سایر وسایل ارتباطی حفظ کند. همچنان روابط پنهانی، دوستی ها، سخنان شهوانی و پیام هایی که میان مردان و زنان نامحرم رد و بدل می شود و شریعت آن را اجازه نمی دهد، باید ترک گردد. در آیه مبارکه دیگری الله تعالی می فرماید: (وَلَا تَقْرُبُوا الزَّانِيَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا). (۱۳)

ترجمه: و به زنا نزدیک نشوید؛ یقیناً که آن گناهی بسیار زشت و راه بد است.

الله تعالی تنها از انجام زنا منع نکرده است؛ بلکه فرموده است: به زنا نزدیک نشوید. از همین رو مسلمان باید راه هایی را نیز بر خود ببندد که انسان را به حرام می رساند و در گناه گرفتار می سازد.

در حدیث شریف، نگاه کردن به زنان نامحرم و سخن گفتن با آنان نیز نوعی زنا دانسته شده است.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ وَاللِّسَانُ يَزْنِي وَالْيَدَانِ يَزْنِيَانِ وَالرِّجْلَانِ يَزْنِيَانِ» (۱۴)

ترجمه: حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت می کند که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: چشم ها زنا می کنند، زبان نیز زنا می کند، دستها زنا می کنند و پاها نیز زنا می کنند.

از طریق شبکه های اجتماعی، فحشا و بی حیایی در جامعه گسترش می یابد و جوانان به سوی منکرات کشیده می شوند و کارهای خیر و فضیلت را ترک می کنند؛ در نتیجه، اعمال نیک جای خود را به شر و منکرات می دهد.

الله تعالی درباره نشر فحشا می فرماید: (إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) (۱۵)

۱۲ - النور: (۳۰-۳۱)

۱۳ - الإسراء: (۳۲)

۱۴ - مسند أحمد (۴۳۷/ ۱۴) ، مسند أحمد (۲۱۸/ ۱۴)

۱۵ - النور: (۱۹)

ترجمه: البته کسانی که دوست دارند فاحشه وبی حیایی در میان مؤمنان شایع گردد، برای آنان در دنیا و آخرت عذاب دردناکی خواهد بود.

پس کسانی که عکس‌های فحش، ویدیوهای مبتذل، سخنان شهوانی و بی‌حیایی را نشر می‌کنند، باید از هشدار سخت این آیت بترسند.

همچنان از طریق شبکه‌های اجتماعی، پسران جوان و دختران جوان موسیقی و برنامه‌های رقص و پایکوبی را دنبال می‌کنند که همه این‌ها کارهای حرام و گناه‌آلود است. الله تعالی می‌فرماید: (وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ) (۱۶)

ترجمه: و برخی از مردم کسانی‌اند که سخنان بیهوده و سرگرم‌کننده را می‌خرند تا بدون آگاهی مردم را از راه الله گمراه کنند و آن را به مسخره بگیرند؛ برای آنان عذاب خوارکننده‌ای است.

قال الحسن البصري: أنزلت هذه الآية: {وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ} في الغناء والمزامير (۱۷).
امام حسن بصری رحمه الله می‌فرماید: این آیه {وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ} درباره آوازخوانی و نی‌نوازی نازل شده است.
در حدیث شریف آمده است. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده‌اند: (لَيَكُونَنَّ مِنْ أُمَّتِي أَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّونَ الْحَرَ وَالْحَرِيرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَازِفَ) (۱۸)

ترجمه: قطعاً در میان امت من گروه‌هایی خواهند بود که زنا، ابریشم، شراب و آلات موسیقی را حلال خواهند شمرد.

دوم: استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی وقت مسلمان را ضایع می‌کند:

گران‌بهاترین سرمایه انسان عمر اوست. پول را می‌توان دوباره به دست آورد، اما عمر سپری‌شده هرگز دوباره بازمی‌گردد.

همه ما می‌بینیم و مشاهده می‌کنیم که جوانان و بزرگسالان بخش زیادی از شب و روز خود را صرف دیدن شبکه‌های اجتماعی می‌کنند؛ این کار مانند آن است که کسی سرمایه بزرگ زندگی خود را به آتش بکشد و سرمایه خویش را نابود کند!

بسیار تأسف‌آور است که امروزه وقت برای مسلمان هیچ ارزشی ندارد و آن را در لهو و لعب سپری می‌کند و این کار شباهت به کارهای فسق‌آمیز دارد.

وقت در زندگی مسلمان آن قدر ارزشمند است که الله تعالی به سبب اهمیت و ارزش آن، به زمان سوگند یاد کرده است و این خود بر اهمیت و ارزش وقت دلالت می‌کند. الله تعالی می‌فرماید: (وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ* إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بالصَّبْرِ). (۱۹)

^{۱۶} - لقمان: (۶)

^{۱۷} - تفسیر ابن کثیر / دار طيبة (۶/ ۳۳۱)

^{۱۸} - صحیح البخاری ت (۱۴/ ۱۶۱)

^{۱۹} - العصر: (۱-۳)

ترجمه: قسم به زمانه! که البته انسان در خساره است؛ بجز آنانی که ایمان آورده اند، و اعمال نیک انجام داده، و یکدیگر را به صبر در راه حق توصیه کرده اند.

حافظ ابن کثیر رحمه الله در ترجمه و تفسیر (العصر) می گوید: (العصر: الزمان الذي يقع فيه حركات بني آدم من خير وشر) (۲۰).

ترجمه: عصر به زمانی گفته می شود که در آن حرکات و اعمال بنی آدم، چه خیر و چه شر، واقع می شود.

پس اگر انسان هر روز چند ساعت از وقت خود را صرف ویدیوهای بی فایده و تحلیل های بیهوده در شبکه های اجتماعی کند، باید با خود محاسبه نماید که چه مقدار از عمر خویش را ضایع کرده است؟

رسول الله ﷺ فرموده اند: « نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصَّحَّةُ وَالْفَرَاغُ » (۲۱).

ترجمه: دو نعمت است که بسیاری از مردم در آن زیان کارند: صحت و وقت فراغت.

امام مالک رحمه الله می فرماید: (أَنَّ الْوَقْتَ ذَهَبٌ). (۲۲).

ترجمه: بی گمان وقت مانند طلاست.

اگر کسی بگوید: «فقط پنج دقیقه موبایل را می بینم.» پنج دقیقه به نیم ساعت، نیم ساعت به دو ساعت، و دو ساعت به چند ساعت تبدیل می شود؛ ساعت ها به شب و روز تبدیل می شوند و شب و روز بخشی از عمر انسان را تشکیل می دهند.

اگر کسی در موبایل و شبکه های اجتماعی مصروف شود، نماز از او به تأخیر می افتد یا قضا می شود، از تلاوت قرآن کریم محروم می ماند، حقوق خانواده اش ضایع می شود، در تربیت فرزندان کوتاهی به وجود می آید، در کار و وظیفه وقت ضایع می شود و عمر انسان در چیزهایی سپری می شود که نه برای دنیا سودی دارد و نه برای آخرت فایده ای.

بسیاری اوقات در ادارات، مسئولان و کارمندان مصروف شبکه های اجتماعی هستند و چندان توجهی به وظیفه خود ندارند؛ در نتیجه در کارها وقفه و کندی به وجود می آید، نیازهای مراجعین برآورده نمی شود و این امر سبب نارضایتی مردم می گردد.

به همین دلیل، عالقدر در یک هدایت شفاهی امر فرموده اند که مفهوم آن چنین است: (کارمندان نظامی و ملکی باید در محل کار و در خانه از استفاده تلفن های هوشمند خودداری کنند).

بیایید از خود پرسیم: اگر هر روز دو ساعت را بدون هدف با موبایل سپری کنیم، در طول یک سال چه مقدار از عمر خود را از دست داده ایم؟

سوم: استفاده نادرست از شبکه های اجتماعی باعث ضایع شدن مال می شو:

شبکه های اجتماعی تنها وقت انسان را نمی گیرند؛ بلکه می توانند مال انسان را نیز از بین ببرند.

۲۰ - تفسیر ابن کثیر / دار الفکر (۴/ ۶۷۱)

۲۱ - صحیح البخاری ت (۱۶/ ۲۱۲)

۲۲ - السنن الکبری للبیهقی. ط المعارف بالهند (۱/ ۳۸۷)

برخی مردم به سبب تبلیغات، خریدهای غیرضروری، فریب‌های تجارتي آنلاین، رقابت‌های بی‌جا و نمایش ظاهری زندگی دیگران، به‌گونه‌ای مصرف می‌کنند که اصلاً به آن نیاز ندارند. مردم برای استفاده از شبکه‌های اجتماعی پول‌های هنگفت مصرف می‌کنند؛ زیرا کسانی که به دیدن تبلیغات، ساعت‌ها قصه کردن با مردم، تماشای فیلم‌ها و سریال‌ها، دیدن تیک‌تاک و پرداختن به سخنان بیهوده در شبکه‌های اجتماعی عادت کرده‌اند، ناگزیر می‌شوند پول بیشتری در موبایل خود مصرف کنند تا به اینترنت دسترسی داشته باشند. اگر این هزینه‌ها محاسبه شوند، دیده می‌شود که بخش بزرگی از درآمد ماهانه یک شخص در استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی مصرف می‌شود و در مقایسه با خوراک، نوشیدنی، دارو و سایر نیازهای ضروری، پول بیشتری در استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی به مصرف می‌رسد. این کار تبذیر آشکار و اسراف بی‌جا است. الله تعالی از تبذیر و اسراف منع فرموده و تبذیرکنندگان را دوستان شیطان قرار داده است. الله تعالی می‌فرماید: (وَلَا تُبْذِرْ تَبْذِيرًا * إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ) (۲۳)

ترجمه: و هیچگاه در گناه اتفاق واسراف مکن؛ چون اسراف کنندگان (اتفاق کنندگان در گناه) برادران شیاطین هستند.

تمام مفسرین بر این مطلب اتفاق دارند که تبذیر، مصرف کردن مال در راه گناه و به‌صورت ناحق است.

در آیه مبارکه دیگری الله تعالی می‌فرماید: (وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ) (۲۴).

ترجمه: و اسراف نکنید؛ زیرا الله اسراف کنندگان را دوست ندارد.

مال درحقیقت امانتی از جانب الله تعالی نزد انسان است و الله تعالی در روز قیامت از انسان درباره آن پرسش خواهد کرد.

در حدیث شریف آمده است. رسول الله ﷺ فرموده‌اند: «لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ ... وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ؟» (۲۵)

ترجمه: در روز قیامت قدم‌های بنده از جای خود حرکت نخواهد کرد تا زمانی که از مال او پرسیده شود که آن را از کجا به دست آورده و در چه راهی مصرف کرده است؟ مالکان فیس‌بوک، توئیتر، گوگل و یوتیوب که میلیون‌های جهان هستند، با پول من و تو میلیونر شده‌اند و همین میلیونرها هستند که در جهان برای سرکوب مسلمانان، به دولت‌های خود پول می‌دهند.

مسلمان باید به این فکر باشد که سرمایه دیگران را افزایش ندهد و خود را از این قمار حفظ کند.

چهارم: استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی اخلاق مسلمان را تباه می‌کند:

یکی از خطرناک‌ترین زیان‌های استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی این است که اخلاق انسان را تباه می‌کند. انسانی که هر روز دروغ، فحشا، سخنان زشت، توهین، غیبت، تمسخر، بی‌حیایی و الفاظ ناپسند را می‌بیند، اگر احتیاط نکند، به‌تدریج دلش به آن عادت می‌کند.

الله تعالی می‌فرماید: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ) (۲۶).

۲۳- الإسراء: (۲۶-۲۷)

۲۴- الأعراف: (۳۱)

۲۵- سنن الترمذی ت شاکر (۴/ ۶۱۲)

۲۶- الحجرات: (۱۱)

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید نباید گروهی از شما گروه دیگری را مسخره کند چه بسا که آنان از شما بهتر باشند و نباید زنانی، زنان دیگری را مسخره کنند چه بسا که آنان از ایشان بهتر باشد و در میان تان عیب جوئی نکنید و یکدیگر به لقب ها زشت بخوانید چه بد است نام و عنوان فسق بعد از ایمان آوردن.

امروزه برخی مردم با یک تبصره، عزت یک مسلمان را پایمال می کنند؛ در یک پست او را تحقیر می نمایند؛ در یک ویدیو او را مسخره می کنند و در یک پیام از او غیبت می نمایند، در حالی که این کار با اخلاق اسلامی منافات دارد. رسول الله ﷺ فرموده اند: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ» (۲۷) ترجمه: کسی که به الله و روز آخرت ایمان دارد، باید سخن نیک بگوید یا خاموش بماند.

این حکم تنها مربوط به سخنان زبان ما نیست؛ آنچه را که در موبایل می نویسیم نیز بخشی از اعمال ما است. تبصره کردن نیز عمل است. شریک ساختن نیز عمل است. لایک کردن نیز می تواند وسیله ای برای حمایت از یک محتوا باشد.

کسی که شبکه های اجتماعی را دنبال می کند، گاهی به صورت ناگهانی با عکس های برهنه و کلیپ های فحشا روبه رو می شود. همچنان در شبکه های اجتماعی تبلیغاتی نشر می شود که این تبلیغات شامل عکس ها و کلیپ های برهنه زنان است و با مشاهده روزانه آن ها، انسان به فحشا و بی حیایی انس می گیرد و غیرت ایمانی او در قلبش ضعیف می شود.

همچنان دیدن دوامدار این فحشا در شبکه های اجتماعی گناه است و تکرار گناه، در قلب انسان نقطه های سیاه ایجاد می کند. در حدیث شریف آمده است: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَخْطَأَ خَطِيئَةً نَكَتَتْ فِي قَلْبِهِ نُكْتَةً سَوْدَاءٌ، فَإِذَا هُوَ نَزَعَ وَاسْتَغْفَرَ وَتَابَ سَقَلَ قَلْبُهُ، وَإِنْ عَادَ زِيدَ فِيهَا حَتَّى تَعْلُو قَلْبَهُ، وَهُوَ الرَّأْيُ الَّذِي ذَكَرَ اللَّهُ» {كَأَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ} (۲۸)

ترجمه: حضرت ابوهریره رضی الله عنه از رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت می کند که نبی علیه السلام فرمودند: بی گمان هنگامی که بنده ای مرتکب گناهی می شود، در قلب او یک نقطه سیاه پدید می آید؛ پس اگر از گناه دست بکشد و از الله تعالی آمرزش بخواهد و توبه کند، قلبش پاک می شود؛ اما اگر دوباره به آن گناه بازگردد، آن نقطه سیاه بیشتر می شود تا آن که تمام قلبش را فرا می گیرد. این همان «ران» و پرده ای است که الله تعالی در قرآن کریم از آن یاد کرده است: {كَأَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ}. مؤمن کامل کسی است که غیرت ایمانی داشته باشد و با انجام گناهان، غیرت ایمانی انسان کاهش می یابد.

در حدیث شریف آمده است: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ يَغَارُ، وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغَارُ» (۲۹).

۲۷- متفق علیه واللفظ لمسلم (۱/ ۶۸)

۲۸- سنن الترمذی ت شاکر (۵/ ۴۳۴) وقال الترمذی: «هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ» والآية من سورة المطففين: (۱۴)

۲۹- صحیح مسلم (۴/ ۲۱۱۴)

ترجمه: از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که فرمود: رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: بی گمان الله تعالی غیرت می‌ورزد و مؤمن نیز غیرت می‌ورزد؛ یعنی در هنگام پایمال شدن حقوق الله تعالی و آشکار شدن گناهان و فواحش، غیرت ایمانی از خود نشان می‌دهد.

پنجم: زیان‌های ذهنی و جسمی استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی:

الف: زیان‌های ذهنی:

استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی، زیان‌های ذهنی و روانی زیر را به همراه دارد:

۱- **کاهش تمرکز ذهنی:** استفاده پی‌هم از شبکه‌های اجتماعی انسان را عادت می‌دهد که در چند ثانیه از یک مطلب به مطلب دیگر برود؛ یک ویدیو، سپس ویدیوی دیگر، بعد عکس، سپس خبر و بعد تبصره. این مصروفیت دوامدار، تمرکز ذهن را برای تفکر عمیق، مطالعه، عبادت و انجام به‌موقع کارهای مهم کاهش می‌دهد. انسان به حالتی می‌رسد که نمی‌تواند یک کتاب طولانی را مطالعه کند، یک سخنرانی طولانی را بشنود و یا برای مدت طولانی روی یک کار تمرکز نماید.

۲- **اضطراب و بی‌قراری ذهنی:** استفاده زیاد و نادرست از شبکه‌های اجتماعی، انسان را در معرض خبرهای پی‌هم، مشکلات، درگیری‌ها و صحنه‌هایی از زندگی دیگران قرار می‌دهد. هر لحظه خبر تازه، حادثه جدید، درگیری نو و نگرانی تازه‌ای در برابر انسان قرار می‌گیرد. اگر انسان دروازه ورود این معلومات را به ذهن خود بدون کنترل باز بگذارد، آرامش ذهنی خود را از دست می‌دهد.

۳- **افزایش خشم و فشار روانی:** در شبکه‌های اجتماعی بسیاری بحث‌ها از ادب و احترام خالی است. یک نفر مطلبی می‌نویسد، دیگری او را توهین می‌کند؛ یک نفر نظری می‌دهد، دیگری در پاسخ به او سخنان زشت می‌گوید؛ سپس انسان خشمگین می‌شود و جواب می‌دهد و طرف مقابل نیز پاسخ می‌دهد. در نهایت، انسان ذهن خود را به میدان درگیری‌هایی تبدیل می‌کند که اصلاً ارتباطی با او ندارد.

از سوی دیگر، اگر شبکه‌های اجتماعی به گونه نادرست استفاده شود و انسان تمام شب را بیدار مانده و با موبایل مصروف باشد، فشار روانی او در روز بعد بیشتر می‌شود و در نتیجه خشم و عصبانیت او افزایش می‌یابد و با کوچک‌ترین مسئله عصبانی می‌شود و با هر کسی وارد بحث و درگیری می‌گردد. این خود نوعی آسیب ذهنی است و باید شبکه‌های اجتماعی به صورت درست استفاده شود.

در حالی که هر تبصره‌ای نیاز به پاسخ ندارد، هر بحثی نیاز به مشارکت ندارد و هر سخنی نباید سبب جنگ و درگیری شود.

۴- **تنهایی و فاصله گرفتن از خانواده:** کسی که از شبکه‌های اجتماعی به گونه نادرست استفاده می‌کند، همواره تلاش می‌کند از مردم دور باشد و در اتاقی خالی، جایی که صدای مردم و سر و صدای کودکان نباشد، به تنهایی مصروف شود. به این ترتیب، از اعضای خانواده و حتی مهمانان فاصله می‌گیرد. ممکن است انسانی در یک اتاق در کنار همسر، فرزندان و خانواده‌اش نشسته باشد؛ اما ذهنش در موبایل باشد. پدر با پسرش صحبت می‌کند، اما پسر به موبایل نگاه می‌کند. مادر با فرزندش صحبت می‌کند، اما فرزند به موبایل نگاه می‌کند. تمام خانواده در یک جا نشسته‌اند، ولی هر یک در دنیای مجازی خود به سر می‌برد.

این کارها می‌تواند محبت خانوادگی و روابط واقعی میان اعضای خانواده را ضعیف سازد. رسول الله ﷺ فرموده اند: «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ» (۳۰)

ترجمه: بهترین شما کسی است که با خانواده خود بهترین رفتار را داشته باشد.

بنابراین، مسلمان نباید به سبب موبایل، حقوق خانواده خود را ضایع کند.

۵- اختلال در خواب و خستگی ذهنی: بسیاری از مردم پیش از خواب، مدت طولانی از موبایل استفاده می‌کنند؛ سپس به تماشای ویدیوها، پیام‌ها و شبکه‌های اجتماعی می‌پردازند. این کار سبب اختلال در نظم و کیفیت خواب می‌شود و کمبود خواب نیز در جریان روز باعث خستگی و بدخلق می‌گردد. الله تعالی می‌فرماید: (وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُباتًا) (۳۱) ترجمه: و خواب تان را سبب آرامش قرار دادیم.

پس خواب نیز نعمتی از نعمت‌های الله تعالی است؛ نباید چنان عاداتی ایجاد کنیم که موبایل ما را از این نعمت محروم سازد.

ب: زیان‌های جسمی:

استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی، شماری از زیان‌های صحتی را به همراه دارد که مهم‌ترین آن‌ها قرار ذیل است:

۱- آسیب‌های احتمالی به اعضای مهم بدن: استفاده نادرست و بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی، خطراتی را متوجه کلیه‌ها، پوست و مغز می‌سازد و چشم‌ها از جمله اعضای هستند که بیشتر از همه در معرض آسیب قرار می‌گیرند.

۲- ایجاد سردرد و سایر مشکلات صحتی: استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند مشکلاتی مانند سردرد و اضطراب را به وجود آورد و درباره خطر برخی بیماری‌های جدی نیز نگرانی‌هایی مطرح شده است.

درباره تأثیر امواج برقی مقناطیسی وسایلی که در شبکه‌های اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرند، ادعا شده است که ممکن است با سردرد مزمن، فشار، واکنش‌های عصبی، خستگی و برخی مشکلات صحتی دیگر ارتباط داشته باشد.

۳- تأثیر بر حافظه و فعالیت مغزی: استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند بر فعالیت حافظه تأثیر منفی گذاشته و درباره فعالیت‌های مغزی نگرانی‌هایی ایجاد کند.

۴- سستی، بی‌حالی و چاقی: استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی، انسان را از لحاظ جسمی و ذهنی سست می‌سازد و باعث کم‌تحرکی می‌شود. کم‌تحرکی نیز می‌تواند سبب چاقی و افزایش کلسترول و تری‌گلیسرید گردد.

۵- مشکلات گردن و کمر: استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند باعث درد گردن، درد کمر و مشکلات مربوط به خمیدگی و نادرستی حالت بدن شود.

۳۰- سنن الترمذی ت شاکر (۷۰۹/۵)

۳۱- النبی: (۹)

۶- مشکلات عضلات و دست‌ها: استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی، ماندن طولانی مدت در یک حالت ثابت و استفاده تکراری از وسایل مربوط به شبکه‌های اجتماعی، می‌تواند سبب گرفتگی دست‌ها و انگشتان و لرزش سایر اعضای بدن شود.

۷- اعتیاد کودکان: استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی در کودکان می‌تواند سبب بدرفتاری، کم‌شدن علاقه به درس‌ها، انزوا و فاصله گرفتن از خانواده و نیز ایجاد برخی مشکلات عقلی و عصبی شود.

۸- بی‌خوابی: جوانانی که به استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی عادت کرده‌اند، تمام شب با موبایل‌های خود مصروف می‌باشند و شب را تا صبح بیدار می‌گذرانند و در روز خواب‌آلود هستند؛ که در نتیجه از امور زندگی، درس و پیشرفت محروم می‌شوند.

مشکلات اجتماعی:

۱- انزوای اجتماعی: استفاده نادرست و بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی سبب انزوای اجتماعی می‌شود که از آن به عقب‌ماندگی اجتماعی نیز تعبیر می‌گردد.

از همین رو، کودکان و جوانان باید مهارت‌های روابط سالم اجتماعی و گفت‌وگوی مؤثر را بیاموزند؛ زیرا این مهارت‌ها برای موفقیت اجتماعی و مسلکی آنان بسیار مهم است.

۲- تأثیر خشونت و رفتار تهاجمی: در شبکه‌های اجتماعی و وسایل الکترونیکی، بازی‌های زیادی برای کودکان وجود دارد که در آن برنامه‌های جنگ، درگیری و کشتار دیده می‌شود. این برنامه‌ها می‌تواند تمایل به خشونت و رفتارهای تهاجمی را در کودکان افزایش دهد.

در صورت اعتیاد به این بازی‌ها و وسایل، در میان جوانان و کودکان عادت‌های نادرستی به وجود می‌آید؛ از جمله: خشونت، اضطراب، فشار روانی، عصبانیت و زود خشمگین شدن. کودکان ممکن است برخی جملات زشت، سخنان نادرست و رفتارهایی را نیز بیاموزند که با ارزش‌های دینی و اجتماعی سازگار نباشد و سبب دوری و بی‌زاری مردم از آنان گردد.

۳- مشکلات اخلاقی: در اثر استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی، ممکن است کودکان با وب‌سایت‌ها و محتوایی روبه‌رو شوند که متناسب با سن آنان نباشد و این کار می‌تواند اخلاق، دین و افکار آنان را با خطر مواجه سازد.

اقول قولي هذا ، استغفرالله لي ولكم ولجميع المؤمنين .

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .